

Odszkodowanie ubezpieczeniowe w wypadkach przy pracy

Insurance compensation in accidents at work

Kamila Kret¹

¹ student, członek koła naukowego "Promotor jakości", Wydział Zarządzania, Politechnika Częstochowska, Al. Armii Krajowej 19b, 42-200 Częstochowa, e-mail: claudia1401@onet.pl

Streszczenie: Artykuł zawiera informacje związane z otrzymaniem jednorazowego odszkodowania po wypadku przy pracy. Czytelnik może pogłębić swoją wiedzę na temat członków rodziny uprawnionych do pobrania rekompensaty oraz jego wysokości w zależności od ilości uprawnionych osób. Tekst informuje również w jaki sposób poszkodowany członek rodziny może ubiegać się o odszkodowanie, tzn. jakie dokumenty są wymagane oraz gdzie i w jaki sposób je złożyć.

Abstract: The paper contains information related to receiving a one-off compensation after an accident at work. The reader can broaden his knowledge about family members entitled to receive compensation and its amount depending on the number of eligible persons. The text also informs how the aggrieved family member can apply for compensation, i.e. what documents are required, where and how to submit them.

Słowa kluczowe: jednorazowe odszkodowanie, ubezpieczenie, wypadek przy pracy

Key words: one-off compensation, insurance, accident at work

1. Wstęp

Pomimo tego, że stan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w pracy w krajach UE ulegają ciągłej poprawie, to jednak ogólne warunki pracy w wielu miejscach pozostawiają wiele do życzenia, a corocznie dochodzi do wielu wypadków przy pracy, w tym wypadków śmiertelnych.

Śmierć każdego jest dużym ciosem dla najbliższych. Szczególnie, gdy umiera osoba czynna zawodowo, będąca jednocześnie głównym, a nawet jedynym źródłem utrzymania rodziny. Zgon może nastąpić w warunkach domowych, ale niejednokrotnie w wyniku choroby zawodowej, a nawet wypadku w pracy, który może być brzemienny w skutkach.

Ustawa z dnia 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych definiuje wypadek przy pracy oraz wypadek przy pracy. Za wypadek przy pracy uważa się "nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w związku z pracą" (Ustawa z dnia 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych).

Na równi z wypadkiem przy pracy traktuje się wypadek, któremu pracownik uległ (Ustawa z dnia 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych):

- w czasie podróży służbowej, chyba że wypadek spowodowany został postępowaniem pracownika, które nie pozostaje w związku z wykonywaniem powierzonych mu zadań;
- podczas szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony;
- przy wykonywaniu zadań zleconych przez działające u pracodawcy organizacje związkowe.

Natomiast „za śmiertelny wypadek przy pracy uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiła śmierć w okresie nieprzekraczającym 6 miesięcy od dnia wypadku” (Ustawa z dnia 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych).

W latach 2016-2017 w Polsce odnotowano ponad 80 000 wypadków rocznie, z czego ok. 300 to wypadki śmiertelne (Wypadki przy pracy w 2017 r.). W porównaniu ze średnią Unii Europejskiej Polska i innych krajów europejskich dane te nie są aż tak wysokie (Informacje CIOP).

Często rodziny ofiar pozostają same, nie tylko z żalem, ale również z ciężką sytuacją materialną. Wtedy najbliższe osoby zmarłego mogą liczyć na pomoc materialną ze strony pracodawcy, a także organów ubezpieczeniowo-rentowych. Nasuwają się więc pytania kto i kiedy może ubiegać się o jednorazową rekompensatę z powodu śmierci pracownika oraz w jakiej kwocie ona przysługuje?

Celem artykułu jest omówienie podstawowych zasad, które przysługują poszkodowanemu lub jego rodzinie w wyniku wypadku przy pracy, w szczególności wypadku śmiertelnego.

2. Odszkodowanie ubezpieczeniowe

Wypłata kwoty do wysokości sumy ubezpieczeniowej (lub sumy gwarancyjnej), do której jest zobowiązany ubezpieczyciel w przypadku zajścia zdarzenia losowego, określona jest w umowie ubezpieczeniowej.

Jeśli pracownik zginął wskutek wypadku przy pracy, to jednorazowe odszkodowanie przysługuje członkom jego rodziny. Odszkodowanie to przysługuje również w razie śmierci wskutek

wypadku przy pracy rencisty, który był uprawniony do renty z ubezpieczenia wypadkowego.

Podstawą wypłaty odszkodowania będzie umowa ubezpieczenia określona w art. 805 kodeksu cywilnego zawarta dobrowolnie lub wykonaniu nakazu ustawowego (Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny).

Ubezpieczonym jest "osoba fizyczna podlegająca ubezpieczeniu wypadkowemu, a także osoba, która przed dniem 1 stycznia 1999 r. podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu, z wyłączeniem osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników" (Ustawa z dnia 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych).

Natomiast ubezpieczenie wypadkowe jest zdefiniowane jako ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych" (Ustawa z dnia 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych).

Członkami rodziny uprawnionymi do odszkodowania są przede wszystkim:

1. małżonek - przy czym jednorazowe odszkodowanie nie przysługuje małżonkowi w przypadku orzeczonej separacji;
2. dzieci własne, dzieci drugiego małżonka, dzieci przysposobione oraz przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletniości wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, w tym również w ramach rodziny zastępczej, spełniające w dniu śmierci ubezpieczonego lub rencisty warunki uzyskania renty rodzinnej;
3. rodzice, osoby przysposabiające, macocha oraz ojczym, jeżeli w dniu śmierci ubezpieczonego lub rencisty prowadzili z nim wspólne gospodarstwo domowe lub jeżeli ubezpieczony lub rencista bezpośrednio przed śmiercią przyczynił się do ich utrzymania albo jeżeli ustalone zostało wyrokiem lub ugodą sądową prawo do alimentów z jego strony.

3. Wysokość odszkodowań

Wysokość jednorazowego odszkodowania jest uzależniona od przeciętnego wynagrodzenia. Wynagrodzenie to jest zdefiniowane jako "przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w poprzednim roku, ogłaszane do celów emerytalnych w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, stosowane poczynając od drugiego kwartału każdego roku przez okres jednego roku" (Ustawa z dnia 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych).

Wysokość odszkodowania za śmierć pracownika wynosi (Garbiec, 2012):

1. Jeżeli do jednorazowego odszkodowania uprawniony jest tylko jeden członek rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty, przysługuje ono w wysokości:
 - 18-krotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, gdy uprawnionymi są małżonek lub dziecko;
 - 9-krotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, gdy uprawniony jest inny członek rodziny.
2. Jeżeli do jednorazowego odszkodowania uprawnieni są równocześnie:
 - małżonek i jedno lub więcej dzieci – odszkodowanie przysługuje w wysokości 18-krotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, zwiększone o 3,5-krotne przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospo-

darce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, na każde dziecko;

- dwoje lub więcej dzieci - odszkodowanie przysługuje w wysokości 18-krotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, zwiększone o 3,5-krotne przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, na drugie i każde następne dziecko.
3. Jeżeli obok małżonka lub dzieci do jednorazowego odszkodowania uprawnieni są równocześnie inni członkowie rodziny, każdemu z nich odszkodowanie przysługuje w wysokości 3,5-krotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, niezależnie od odszkodowania przysługującego małżonkowi lub dzieciom.
 4. Jeżeli do jednorazowego odszkodowania uprawnieni są tylko członkowie rodziny inni niż małżonek lub dzieci, odszkodowanie to przysługuje w wysokości ustalonej według zasad określonych dla jednego członka rodziny, zwiększony o 3,5-krotne przeciętne miesięczne wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim roku kalendarzowym, na drugiego i każdego następnego uprawnionego.
 5. Jednorazowe odszkodowanie z tytułu śmierci ubezpieczonego lub rencisty, który zmarł wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, pomniejsza się o kwotę jednorazowego odszkodowania z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, wypłaconego temu ubezpieczonemu lub renciście.

W okresie od dnia 1 kwietnia 2018 r. do dnia 31 marca 2019 r. kwoty jednorazowych odszkodowań z tytułu wypadku przy pracy wynoszą (Monitor Polski z 12.02.2019 r. - poz. 155):

- 76 887 zł, gdy do jednorazowego odszkodowania uprawniony jest małżonek lub dziecko zmarłego ubezpieczonego lub rencisty;
- 38 444 zł, gdy do jednorazowego odszkodowania uprawniony jest członek rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty inny niż małżonek lub dziecko;
- 76 887 zł, gdy do jednorazowego odszkodowania uprawnieni są równocześnie małżonek i jedno lub więcej dzieci zmarłego ubezpieczonego lub rencisty, oraz 14 950 zł z tytułu zwiększenia tego odszkodowania przysługującego na każde z tych dzieci;
- 76 887 zł, gdy do jednorazowego odszkodowania uprawnionych jest równocześnie dwoje lub więcej dzieci zmarłego ubezpieczonego lub rencisty, oraz 14 950 zł z tytułu zwiększenia tego odszkodowania przysługującego na drugie i każde następne dziecko;
- 14 950 zł, gdy obok małżonka lub dzieci do jednorazowego odszkodowania uprawnieni są równocześnie inni członkowie rodziny zmarłego ubezpieczonego lub rencisty, każdemu z nich niezależnie od odszkodowania przysługującego małżonkowi lub dzieciom;
- 38 444 zł, gdy do jednorazowego odszkodowania uprawnieni są tylko członkowie rodziny inni niż małżonek lub dzieci zmarłego ubezpieczonego lub rencisty, oraz 14 950 zł z tytułu zwiększenia tego odszkodowania przysługującego na drugiego i każdego następnego uprawnionego.

Niektóre osoby wolą w spokoju pożegnać zmarłego, bez biegania po urzędach, w celu otrzymania jednorazowego odszkodowania. Jednak gdy najbliższe osoby zmarłego zdecydują się na wnioskowanie o jednorazowe odszkodowanie z tytułu śmierci bliskiej osoby, zadają sobie pytanie jakie dokumenty są wymagane oraz kiedy, gdzie i w jaki sposób należy je złożyć.

4. Wymagane dokumenty i odwołanie

Dokumenty niezbędne do ustalenia prawa do jednorazowego odszkodowania po zmarłym, m.in.:

- dokument stwierdzający datę urodzenia i datę zgonu osoby, po której ma być przyznane jednorazowe odszkodowanie
- dokument potwierdzający stopień pokrewieństwa (powinowactwa) z osobą zmarłą
- odpis skrócony aktu małżeństwa, jeżeli o świadczenie ubiega się wdowa lub wdowiec
- zaświadczenie o stanie zdrowia dziecka, wystawione przez lekarza prowadzącego leczenie, jeżeli przyznanie odszkodowania uzależnione jest od ustalenia niezdolności do pracy
- zaświadczenie o uczęszczaniu do szkoły, jeżeli dziecko ukończyło 16 lat
- dokument o ustaleniu prawa do alimentów na podstawie wyroku sądu lub ugody w odniesieniu do rodziców, osoby przysposabiającej, macochy, ojczyma (jeżeli nie pozostawali we wspólnym gospodarstwie lub osoba zmarła nie przyczyniała się do ich utrzymania).

W przypadku jednorazowego odszkodowania po zmarłym wniosek można złożyć w dowolnym czasie.

Wniosek należy złożyć za pośrednictwem płatnika składek („płatnik składek” — płatnik składek na ubezpieczenie wypadkowe w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych;)

W przypadku osoby prowadzącej działalność pozarolniczą, osoby wykonującej pracę na podstawie umowy uaktywniającej (niania), likwidacji zakładu pracy - wniosek należy złożyć:

- osobiście lub przez pełnomocnika w dowolnej jednostce organizacyjnej ZUS (pisemnie lub ustnie do protokołu)
- za pośrednictwem: operatora pocztowego, polskiego urzędu konsularnego.

Kiedy już wszystkie niezbędne dokumenty zostaną złożone w odpowiednie miejsca to należy czekać na decyzję w sprawie przyznania jednorazowego odszkodowania. Przyznanie lub odmowa przyznania jednorazowego odszkodowania oraz ustalenie jego wysokości następuje w drodze decyzji ZUS. Decyzja wydawana jest w ciągu 14 dni od dnia wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Jeżeli w wyniku decyzji zostało ustalone prawo i wysokość jednorazowego odszkodowania, wypłata następuje w terminie 30 dni od dnia wydania decyzji.

Nie zawsze jednorazowe odszkodowanie zostaje przyznane najbliższemu osobom. W takim przypadku można się odwołać od decyzji (<http://www.zus.pl/jednorazowe-odszkodowanie-z-tytulu-wypadku-przy-pracy-lub-choroby-zawodowej>):

- Od decyzji przysługuje odwołanie, które należy wnieść pisemnie lub ustnie do protokołu, za pośrednictwem jednostki organizacyjnej ZUS, która wydała decyzję, do sądu okręgowego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji.
- Postępowanie odwoławcze jest wolne od opłat.

5. Podsumowanie

Śmierć najbliższej osoby, która jest jedynym źródłem utrzymania rodziny jest olbrzymim ciosem dla bliskich. Nie należy się od razu załamywać z powodu braku środków pieniężnych na utrzymanie rodziny. Powinno się wtedy pamiętać o możliwości wnioskowania o jednorazowe odszkodowanie, które wypłaci nam ubezpieczyciel. Warto wiedzieć, w jaki sposób można otrzymać jakiegokolwiek zadośćuczynienie, do jakich urzędów się udać oraz jakie tam złożyć wnioski. Dobrze jest mieć wtedy wsparcie osoby zaufanej, która nieco chłodniejszym okiem spojrzy na naszą tragedię i pomoże w doprowadzeniu sprawy do szczęśliwego końca.

Literatura

Garbiec R. (2012) Ubezpieczenia w teorii i praktyce część I – system ubezpieczeń społecznych. wyd.6. WWZPCz, Częstochowa.

<http://www.zus.pl/jednorazowe-odszkodowanie-z-tytulu-wypadku-przy-pracy-lub-choroby-zawodowej> (Odczyn 11.12.2018).

Informacje CIOP (<https://www.ciop.pl/>).

Monitor Polski z 12.02.2019 r. - poz. 155.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. z 964 r., nr 16 poz. 93).

Ustawa z dnia 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2002 r., poz.1673, art.3).

Wypadki przy pracy w 2017 r. (GUS, www.stat.gov.pl).